Stručné vyhodnotenie Dotazníka o prieskume využívania štandardov v SR

PhDr. Anna Kucianová
Národný bibliografický ústav SNK

V roku 2008 sme avizovali rozosielanie Dotazníka o prieskume využívania štandardov v knižniciach, múzeách, archívoch a galériách Slovenskej republiky. Používateľom sa dostal do rúk začiatkom roka 2009 a mali na jeho vyplnenie asi mesiac, niektorí čas dodržali, veľa bolo takých, ktorí odpovedali neskôr, ale predsa, no našlo sa dosť aj takých, ktorí si vôbec nenašli čas a nenamáhali sa odpovedať, hoci nám ide o zlepšenie predovšetkým kvality poskytovaných informácií a kvality poskytovaných služieb našim používateľom. Toto je v súčasnosti najviac preferovaná požiadavka a cieľ aj všetkých medzinárodných aktivít najdôležitejších medzinárodných knihovníckych organizácií, predovšetkým organizácie IFLA.

Cieľom tohto dotazníka je prieskum a zhodnotenie využívania rôznych typov štandardov (STN, ISO a ČSN) v rôznych pamäťových inštitúciách – knižniciach, archívoch, múzeách a galériách Slovenskej republiky.
Štandardy v uvedených inštitúciách majú rôzne možnosti využitia a používajú sa pri ich rôznorodých činnostiach a úlohách. Rôzne typy štandardov sa používajú v jednotlivých vedeckých knižniciach, v akademických knižniciach, regionálnych knižniciach, ale aj jednotlivých archívoch, múzeách, galériách a slúžia na rôzne účely.
Štandardy sú dôležité pri rôznych činnostiach, významná je predovšetkým jednotnosť ich používania napr. v činnosti informačných systémov, od čoho závisí kvalita používania týchto systémov v rôznych inštitúciách. Význam a jednotnosť ich používania sa prejavuje predovšetkým pri konverziách databáz a pri kooperatívnej katalogizácii.
V súčasnosti pri abnormálne rýchlom vývoji informačných technológií sa rozširuje množstvo a druhy používaných štandardov na mnohé ďalšie oblasti informačnej činnosti.
Dotazník nemôže pokryť všetky používané štandardy, ktorých je veľké množstvo a rôzne druhy podľa vedných odborov a preferovaného odboru ich využitia, ale dotazník sa zameriava na určité preferované štandardy, ktoré sa najviac v súčasnosti využívajú v našom odbore.
Bude slúžiť na zosumarizovanie používaných typov štandardov, porovnanie využívania v rôznych typoch uvedených inštitúcií, ale aj na zhodnotenie úloh a možností, ktoré

štandardy poskytujú, ako aj ich začlenenie do určitého druhu podľa činnosti, na ktorú sa štandard zameriava.

Zaujíma nás predovšetkým:

- ako a na čo sa využívajú štandardy v knižnično-informačných systémoch a službách
- ktoré štandardy sa využívajú
- do akej miery a na čo slúžia
- čo spôsobuje ich nedodržiavanie – aké problémy
- prečo je dôležitá jednotnosť ich používania – predovšetkým pri kooperatívnom spracovaní dokumentov
- aké sú následky ich nedodržiavania - ekonomické
  - časové atď.
- je málo alebo veľa štandardov.

Obrátili sme sa na uvedené inštitúcie so žiadosťou o vyplnenie tohto dotazníka, ktorý by nám mal pomôcť pri riešení viacerých problémov a otázok, ktoré sa vyskytujú pri dodržiavaní alebo nedodržiavaní príslušných štandardov. Závery dotazníka by sme chceli využiť v zhodnotení činnosti uvedených inštitúcií a ďalej uplatniť pri zlepšení aktivít jednotlivých oblastí knižnično-informačných činností.

Dotazník obsahuje rôzne typy otázok – uzavreté, otvorené, polootvorené, faktografické, ale aj škálované. V jednotlivých bodoch môže byť platná jedna odpoveď, ale aj všetky položky môžu vyhovovať, príp. je možné doplniť súvislý text.

Rozoslali sme spolu 177 dotazníkov, z tohto počtu bolo zaslaných:

- knižniciam - 102 dotazníkov
- archívom – 43 dotazníkov
- múzeám - 31 dotazníkov
- galériám – 1 dotazník

Návratnosť dotazníkov bola nasledovná:

1. knižnice - zo 102 dotazníkov vyplnených 63 dotazníkov, čo predstavuje 62 %
2. archívy - zo 43 dotazníkov poslané odpovede – 12 odpovedí – ale len 4 vyplnené dotazníky, čo predstavuje 27 %
3. múzeá - z 31 dotazníkov vyplnených 10 dotazníkov, čo predstavuje 32 %
4. galérie - z 1 dotazníka sa vrátil 1 dotazník, čo predstavuje 100 %.

Späť sme dostali zo zaslaných 177 dotazníkov vyplnených 86 odpovedí, čo predstavuje 48,6 %.

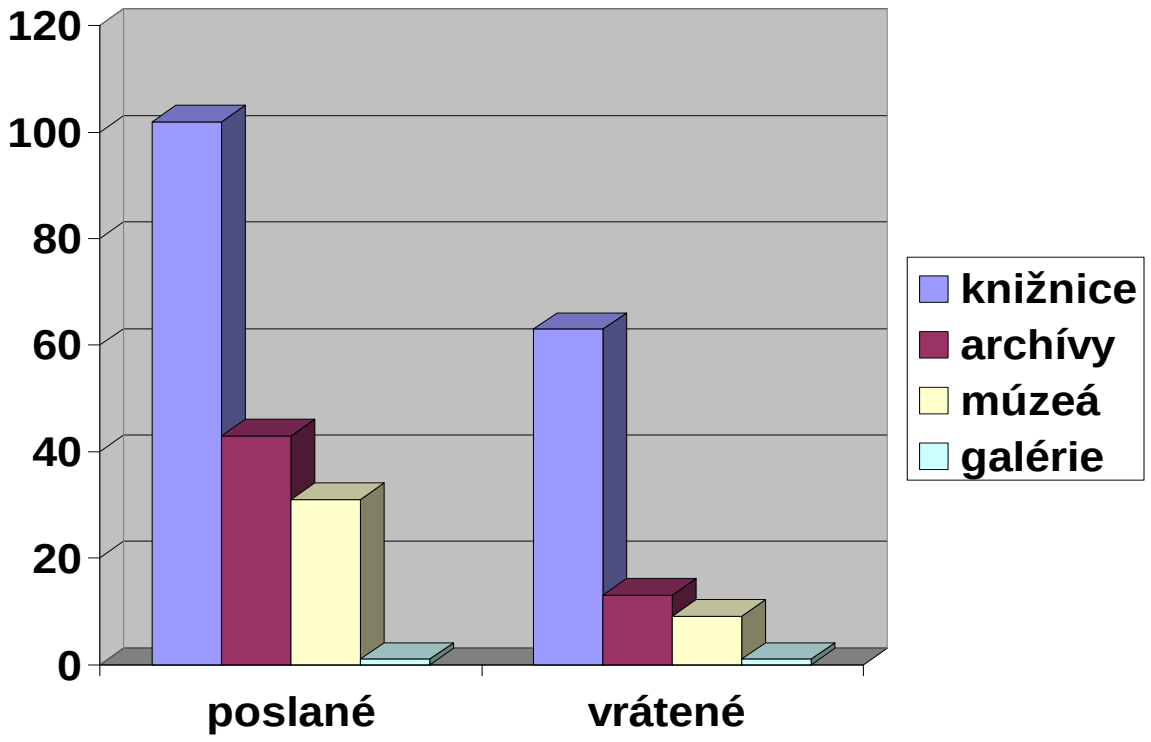

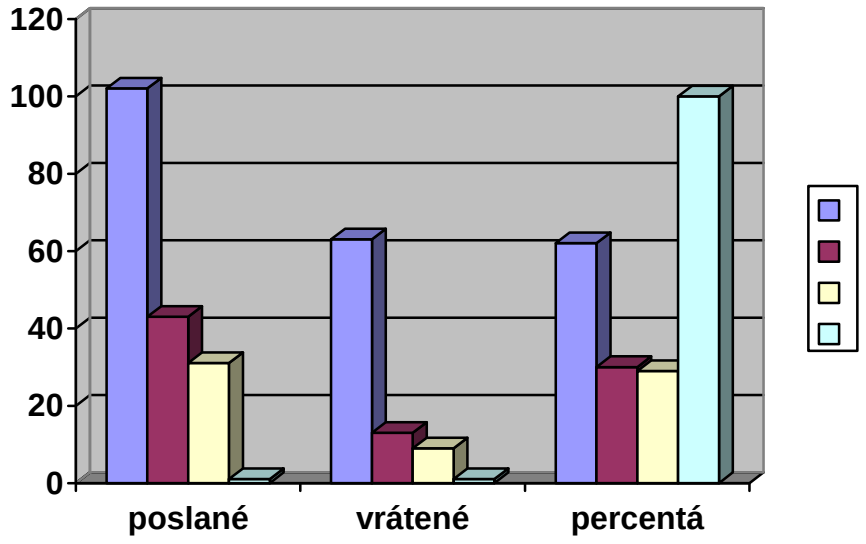

Galériám bol zaslaný len jeden dotazník, takže návratnosť je 100 %.

Múzeám bolo zaslaných 31 dotazníkov, vrátilo sa 10 vyplnených dotazníkov, čiže návratnosť je 32 %. Vo väčšine prípadov však jednotlivé otázky obsahujú odpoveď nie, čiže štandardy tiež využívajú v minimálnej miere. Knižnice múzeí sú špeciálne knižnice, s malým počtom jednotiek, ale aj malým počtom pracovníkov, čo však neznamená, že by nemali používať medzinárodne platné štandardy.

Archívom bolo zaslaných 43 dotazníkov, vrátilo sa 12 odpovedí, z toho však len 4 boli čiastočne vyplnené dotazníky, ostatné boli len listy, čiže návratnosť bola 27 %.

Vo väčšine prípadov však prišli odpovede, ktoré poskytovali informáciu, že sú príručnou knižnicou, slúžia iba pre interné potreby zamestnancov a bádateľov v študovni archívu. Nemajú systemizované miesta knihovníkov, nevydávajú publikácie, počet zamestnancov to neumožňuje, t.j. nepoznaj a nedodržiavajú uvedené štandardy.

Knižnice vyšli z tohto porovnávania najlepšie. Z rozoslaných 102 dotazníkov sa vrátilo 63 dotazníkov vyplnených, čo predstavuje 62 %. Pri podrobnom vyhodnocovaní jednotlivých otázok budeme môcť komplexne pracovať iba s odpoveďami z knižníc, pretože komplexné spoločné spracovanie by nám veľmi skreslilo výsledky. Porovnáme teda jednotlivé skupiny inštitúcií samostatne, každú ako jeden celok.

Aj v dotazníkoch knižníc však sú viditeľné rozdiely, predovšetkým podľa toho, o aký typ knižnice ide. Odpovedali:

- vedecké knižnice,
- akademické knižnice
- regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou

- regionálne knižnice s okresnou pôsobnosťou
- mestské knižnice
- špeciálne knižnice.

Tieto však už navzájom nebudeme porovnávať, lebo dotazník bol anonymný, takže knižnice budeme porovnávať len ako celok knižníc, v ktorom sa v podstatne väčšej miere ako v ostatných pamäťových inštitúciách využívajú medzinárodné štandardy v ich činnosti, aj keď tu je tiež množstvo rezerv a možností využitia, o čom však už bude informovať iný príspevok, ktorý bude podrobne analyzovať jednotlivé otázky a odpovede na ne.